

Välkommen till Sommarmöte i Norrbotten 22–23 juli

Foton: Kristina Sigfridsson

Vallföreningens sommarmöte i Norrbotten

Välkomna till Norrbotten och sommarmöte med Svenska Vallföreningen! I juli är nätterna fortfarande ljusa och grödorna växer så det känns som att man nästan kan se det med ögat. Med start i Luleå bjuder vi på en bussresa efter nästan hela länets kuststräcka samt besök inåt landet i vackra Överkalix. Med buss besöker vi först Öjeby Agropark utanför Piteå, där Hushållningssällskapet bedriver Sveriges nordligast belägna jordbruksförsök. Vi följer sedan kusten norrut och efter ett stopp utanför Kalix med betestema anländer vi till vackra, bördiga Tornedalen vid gränsen mot Finland. Här besöker vi ett familjeföretag med många strängar på sin lyra. Middagen firar vi vid anrika Kukkolaforsen och sedan övernattar vi i gränstaden Haparanda, på stadshotellet. Dagen därpå besöker vi två yngre mjölkföretagare i Överkalix med olika strategier för sin vallodling innan vi avslutar resan åter i Luleå.

Program

Anmäl
senast 1 juli!

Fredag 22 juli

- 09.45 Avfärd med buss från Luleå tågstation
- 10.00 Avfärd från Luleå Airport (Kallax)
Välkommen – **Gunnar Liljebäck**
- 10.45 Öjeby Agropark – visning i fält av Hushållningssällskapets personal
- 12.00 Lunch
- 14.30 **Viktor Lundbäck & Lova Göransdotter**, Glimma Mjök AB, Pålänge utanför Kalix – ekologisk mjölkproduktion, kort besök ute i fält och stående fikapaus. De har på senare år testat att använda ettåriga beten med vårsädd råg och rajgräs.
- 16.30 **Per & Eva Pesula**, Pesula Lantbruk, Övre Kukkola, Karungi – resans busschaufför vars familjeföretag är mångsidigt. Mjökproduktion, odling av bl.a. vall, rybs och senap, gårdsbutik samt hantverksmässig tillverkning av senap och rybsolja.
- 18.00 Rundvandring på egen hand vid Kukkolaforsen
- 19.30 Middag Kukkolaforsen Turist & Konferens
- 22.00 Ankomst Haparanda Stadshotell

Lördag 23 juli

- 08.00 Avfärd från Haparanda
- 10.00 **Jakob & Alice Liljebäck**, Milksmart AB, Östra Stråkan, Överkalix – satsar mycket på bete inspirerade av Nya Zeeländsk mjölkproduktion. Här sinläggs alla 50 kor samtidigt när snön ligger djup och betet ska vara gårdens motor.
- 11.30 Avfärd till Svartbyn
- 12.00 Lunch
- 13.00 **Johan Liljebäck & Hulda Wirsén**, Stora Mu, Svartbyn, Överkalix – drygt 100 kor, två mjölkrobotar. Odlar även spannmål.
- 15.00 Avfärd mot Luleå
- 16.15 Ankomst Luleå tågstation

Alternativprogram – se nästa sida!

Lely Center Flarken

Anmälan senast 1 juli

Maila eller posta uppgifter om din anmälan enligt anmälnings-talongen. Avgiften sätts in på Svenska Valföreningens bankgiro 108-9705 senast torsdagen den 15 juli 2022. Ange Sommarmöte och vem/vilka insättningen gäller. Boka boende och anmäl dig så snart som möjligt för att underlätta planeringen. Sommarmötet kostar 1 050 kr per vuxen, 800 kr för barn under 15 år. Anmäl senast 1 juli!

Resa

Vi reser gemensamt med buss. Bussen hämtar och lämnar deltagare i centrala Luleå, samt vid Luleå Airport (Kallax). För resor till och från länet, se information längre ned.

Boende bokas senast 15 juni

Planera och boka ditt boende snarast eftersom trycket är stort denna tid på året! Vi har reserverat boende på Haparanda stadshotell till den 15 juni (ange "Svenska Valföreningen"). Var och en betalar för sitt boende på plats. Haparanda stadshotell: 0922-614 90, info@haparandastadshotell.se, www.haparandastadshotell.se.

Kontaktpersoner

Kristina Sigfridsson tel: 076-137 31 21

Gunnar Liljebäck tel: 070-558 30 47

e-post: vallforeningenssommarmote@gmail.com

Resor till och från Luleå

För långväga resenärer finns möjlighet att, förutom med bil, resa till länet med flyg, buss och tåg. Här nedan finns förslag på tåg- och flygresor i nära anslutning till Sommarmötets start och avslutning, men passa gärna på att lägga till någon extra dag eller kväll till resan om ni har möjlighet och upplev lite mer av Norrbotten – här finns både kust och fjäll i samma län.

Flygresor:

Fredag 22 juli: Arlanda, Stockholm – Luleå med Norwegian 08.25 – 09.45 eller SAS 8.15 – 09.30. Landvetter, Göteborg – Luleå med SAS 06.00 – 09.30.

På torsdagen, dagen före, kan man välja på flera flygförbindelser.

Lördag 23 juli: Inga lämpliga flygresor.

Söndag 24 juli (kräver övernattnings i Luleå): Flera alternativ med både Norwegian, Ryan Air och SAS.

Nattåg:

Torsdag 21 – fredag 22 juli: Stockholm C – Luleå 18.11 – 06.31.

Lördag 23 – söndag 24 juli: Luleå – Stockholm C 17.02 – 06.27 eller 21.11 – 09.25.

Operatör Vy. Stannar på många platser för den som vill kliva på och av efter vägen.

Alternativprogram eller program i anslutning till Sommarmötet:

Upplev **Luleå skärgård** Boka båtresa och övernattnings i skärgården
<https://www.lulea.se/uppleva--gora/lulea-skargard.html>
samt <https://www.klubbviken.se/>

Upplev **fjällen** Res med tåg eller buss inåt landet. Boende finns bl.a. på Svenska turistföreningen (STF), svenskaturistforeningen.se

Besök **Finland** Ta tåg, buss eller bil till Torneo, tvillingstad med Haparanda.

Res till **Boden** med Western farm och äventyrsbadet Nord-poolen i Boden för er med barn eller barnasinne, Rödbergsfortet för den militärintresserade. Eller Treehotel i Harads, ca 45 min resa med buss eller bil från Boden.

Besök **Piteå** en mysig småstad och i närheten hittar ni välkända Piteå havsbad med äventyrsbad, lekland för barn och känd badstrand.

Anmäl senast 1 juli!

Anmälan till Svenska Valföreningens sommarmöte 22–23 juli 2022

skickas till: vallforeningenssommarmote@gmail.com eller Kristina Sigfridsson, Morotsvägen 7, 961 47 Boden.

Anmälan senast 1 juli. Förbokade rum bokas av var och en **senast 15 juni.**

Avgiften sätts in på Svenska Valföreningens bankgiro 108-9705 **senast 15 juli 2022.**

Torsdag 22–fredag 23 juli	Antal personer	Vuxen	Barn (–15 år)	Summa kr
Studiebesök, lunch, fika, middag	1 050 kr/pers	800 kr/pers
Deltagande en dag (egen bil)	500 kr/pers	300 kr/pers

Namn på personer som anmälan avser

.....
.....
.....

Adress

Telefon (mobil) E-post

Ange om du behöver specialkost.

.....

Mer vall på slätten

Lantbruk i slättbygd är ofta specialiserad på odling där växtföljden enbart består av ettåriga grödor. Samtidigt är det väl känt att det finns nyttor med att inkludera vall i sådana växtföljder, exempelvis förbättrad markkolbalans och markbördighet, minskad förekomst av ogräs och tillskott av biologiskt fixerat kväve.

I projektet *Mer vall på slätten* är det övergripande målet att identifiera åtgärder för ökad vallodling på slätten, kopplat till såväl klimatnytta som lönsam växtproduktion. Projektet består av tre delprojekt som beskrivs nedan, tillsammans med de resultat som har framkommit så här långt.

Slättilantbrukares inställning

Inom projektet har attityder till vallodling i slättbygd undersökts via en enkät till aktiva lantbrukare. Dessutom genomfördes en process med nyckelaktörer i branschen för att fånga upp styrkor, svagheter, möjligheter och hot (s.k. SWOT-analys) kopplade till vallodling i slättbygd. SWOT-analysen gjordes vid en workshop i samband med en fältvandring hos Magnus Eriksson i Löderup, som odlar lusern. Under våren genomförs intervjuer med ett antal lantbrukare och nyckelaktörer med koppling till vallodling i slättbygd.

Underlaget visar hittills att det finns ett intresse för vallodling. Fördelar som nämns är att odlingen bidrar till markbördighet, förbättrad markkolbalans, biologisk mångfald samt att vallen är ett bra komplement till ensidig odling. Bland de 36 lantbrukare som svarat på enkäten odlar 51 % redan idag vallgrödor. Totalt har 20 % av de som svarat på enkäten animalieproduktion där vallen främst används till eget foder. De övriga 30 % använder vallen som foder till avsalu, biogassubstrat, fånggröda, mellangröda, fröodling eller träda. Av samtliga tillfrågade är hälften av odlarna intresserade av att öka vallodlingen i sina företag.

De lantbrukare som valt att inte satsa på vall säger att det främst beror på att de inte har någon avsättning för grödan. Samtidigt anses lönsamheten vara god hos de lantbrukare som t.ex. säljer hästfoder eller råvara för biogas. Andra synpunkter som kommit fram i undersökningen är att det kan finnas risker med ökad vallodling, främst kopplade till osäkerhet i regelverket och de förändringar som väntas med nya CAP där vallstödet tas bort.

Klimatnytta i olika scenarier

För att mer vall på slätten ska bli verklighet behövs avsättning för vallen. Förutom grovfoder kan vallen tänkas användas som biogassubstrat eller som råvara för växtproteinproduktion. Beräkningar i projektet visar att biogasanvändning skulle medföra stora klimatvinster. Dessa beror på att biogasen antas ersätta fossil diesel medan rötresten ersätter mineralgödsel och bidrar positivt till kolbalansen i marken.

Ett nytt och spännande alternativ är att använda vallen för att extrahera ”grönt” och ”vitt” växtprotein, för användning som foder respektive livsmedel, se mer nedan. Här finns ytterligare miljövinster att hämta, om grönt protein ersätter importerad soja och vitt protein används för att ersätta köttprodukter. Jämfört med att använda vallen till foder förbättras klimatbalansen betydligt. Besparingen kan vara så stor som 4,6 ton CO₂-ekvivalenter per ha när vallen används som biogassubstrat och 7,6 ton CO₂-ekvivalenter per ha när grönt och vitt protein

Foto: Annie Drottberger

Fältvandring i lusernodling hos Magnus Eriksson i Löderup.

extraheras. Enligt uppskattningarna som gjorts inom projektet förbättrar båda användningsalternativen det ekonomiska resultatet betydligt, vilket betyder att det finns förutsättningar att gå vidare med att undersöka hur processerna kan etableras på ett kommersiellt sätt.

Fodervärde hos extraherat protein

I ett tidigare projekt, Växtproteinfabriken i Alnarp, utvecklades en pilotanläggning med teknik för att pressa och utvinna protein från grönmassa. Principen är att man separerar fiberdel och pressaft (grönjuice) via en skruvpress. Fiberdelen kan användas som foder till idisslare. Efter värme- och syrabehandling av grönjuicen kan grönt respektive vitt protein erhållas. De vita proteinerna är intressanta för humankonsumtion och de gröna proteinerna kan användas bl.a. som foder till enkelmagade djur. Den slutliga restprodukten (brunjuicen) kan användas i biogasproduktion, som gödsel till växter eller som råvara i vidare förädling.

I en mindre delstudie inom projektet *Mer vall på slätten* har vi undersökt proteinets sammansättning i grönjuice och grönt protein från vallbiomassa från pilotanläggningen, samt hur aminosyraprofilen påverkades vid lagring med eller utan syrabehandling. Analyserna visade på ett stort råproteininnehåll med bra sammansättning av aminosyror i de studerade fraktionerna från blandvall och lusern. Grönproteinet innehöll 12–13 % ts. Råprotein och aminosyror per kg ts var i nivå med sojamjöl och grönprotein bedöms därför kunna ingå som ett värdefullt proteinfodermedel i foder till enkelmagade djur. Tillsats av syra minskade förlusterna av torrsbstans och kvävefria extraktivämnen, samt förhindrade mögeltillväxt i proteinfraktionerna. Där emot gav det ingen skillnad i råprotein- och aminosyrainnehåll.

Projektet *Mer vall på slätten* pågår 2020 till 2022 och finansieras av Stiftelsen Lantbruksforskning samt SLU Partnerskap Alnarp.

Annie Drottberger, Thomas Prade & Madeleine Magnusson, SLU. Inst. för biosystem och teknologi, tel: 040 41 54 93, e-post: annie.drottberger@slu.se

Lästips:

Olsson, A.-C. & Magnusson, M. 2021. Proteinkvalitet i grönjuice och grönprotein extraherat från vallbiomassa i pilotanläggningen inom projektet Växtproteinfabriken i Alnarp. SLU. Fakta från Biosystem och teknologi. LTV-fakultetens faktablad 3.

Kardborrar på hästbetet bör avlägsnas

Det är inte ovanligt att hitta kardborrar på hästbeten. Ullkardborre (*Arctium tomentosum*) och liten kardborre (*Arctium minus*) är de vanligast förekommande i Sverige, men det finns fler arter.

Gemensamt för kardborrar är att de har hullinglika holkfjäll, det vill säga krokförsedda långa spetsar, vilka gärna fastnar i hästarnas skyddshår (man, svans, pannlugg). Det gör att skyddshåren trasslar ihop sig och bildar mycket svårutredda tovor, och att håren därmed mister sin funktion som bland annat är att hjälpa hästen försvara sig mot insekter.

Kardborrarnas hullingar kan också skada hästarnas ögon, något som kan innebära kostsamma veterinärbehandlingar och i värsta fall förlust av syn och ögon på hästen. Varje sommar och höst kommer hästar till olika veterinärkliniker med ögonskador på grund av att kardborrars hullingar fastnat i ögonen. Det är givetvis smärtsamt för hästen och behandlingen är ofta både långvarig och obehaglig och inte sällan svårutförd för hästägaren. Den omfattar inte sällan dessutom antibiotika, vilket förstås inte är önskvärt ur resistenssynpunkt.

Hästar ratar i allmänhet kardborrar på betet, även i ungt stadium, vilket gör att plantan kan mogna och utveckla sina fröställningar med de besvärliga holkfjällen. Därför är en generell rekommendation att avlägsna alla synliga kardborreplantor från hästbeten. Om redan utvecklade plantor slås av behöver de också tas bort från betet och inte lämnas kvar, eftersom de torra, bruna blomkorgarna är lika skadliga som de gröna och färska.

Cecilia Müller, SLU, Inst. för husdjurens utfodring och vård, tel: 018-67 29 93, e-post: cecilia.muller@slu.se

Lästips:

Detaljerade bilder på holkfjällen: <https://peerj.com/preprints/1871/>
<https://hastsverige.se/news/undvik-ogonskador-rensa-kardborrar-i-hagen/>

Pickett, J.P. m.fl. 1993. Conjunctival foreign body (burdock papus) induced keratitis in horses: 10 Cases. Journal of Equine Veterinary Science 13, 88-91.

Vissen kardborreplanta på våren. Foto: Cecilia Müller

SVENSKA VALLBREV kommer ut med sju nummer 2022.

Manusstopp

Nr 5 19 aug
Nr 6 23 sep
Nr 7 11 nov

Utgivning

16 sep
21 okt
9 dec

Redaktionskommitté: **Nilla Nilsson-Linde**, ansvarig utgivare, tel: 070-662 74 05, e-post: nilla.nilsson-linde@slu.se

Gun Bernes, tel: 070-296 51 89, e-post: gun.bernes@slu.se

Redaktion och layout: **Irène Persson**, tel: 070-616 66 27, e-post: irenee.persson@gmail.com

Vill du bli medlem i Svenska Vallföreningen? Betala 500 kr till pg. 72 27 23-4 eller bg. 108-9705 och ange namn och adress.

ISSN 1653-8064

Träffpunkt Svenska Vallföreningen på Borgeby Fältdagar! 29-30 juni

I Svenska Vallföreningens monter finns lantbrukare från **Inno4Grass**-projektet för att berätta om sina innovativa vall- och beteslösningar.

Utdelning av pris till Årets Vallmästare sker onsdagen den **29 juni klockan 13.00** i seminarietältet Vallen i Temaområde vall- och grovfoder.

Hjärtligt Välkomna!
Svenska Vallföreningen

Vall-lyftet

Du kommer väl till Borgeby Fältdagar 29-30 juni? Vall-lyftet är där!

Vall-lyftet kommer att ha visning av valltorget och ha seminarier med valltema. Vi kommer att finnas där och prata foderkvalitet, gödslingsstrategi och senaste försöksresultaten i vall.

Välkommen 29/6 start kl. 13.30 och 30/6 kl. 13.00.

Knowledge grows

Lantmännen

Håll mixen fräsch med FreshFoss!

FreshFoss motverkar varmgång i mixen och bevarar fodrets näringsvärde.

SVENSKA FODER